

Наукові записки

Заслуговує на увагу складений авторами іменний покажчик, який включає більше 600 прізвищ селян-творців болючої, пекучої, відвертої і радісної, печальної і триумфальної правди про село.

Водночас зазначимо, що як і багато інших краєзнавчих досліджень, рецензована праця не позбавлена окремих недоліків. На наше переконання, одній-двом особам взагалі важко дослідити всю історію населеного пункту, майже неможливо простежити протягом десятиліть, а тим більше століть, родовід усіх односельчан, а ще важче – скрупульозно і безпристрасно зібрати дані про усі часи та епохи Купчинець. Ще багато чого в книзі не сказано, багато чого не озвучено, адже в кожній родині залишились численні документальні свідчення історії села, які можуть стати надбанням вже наступної когорти дослідників. Майбутнім історикам села слід більшою мірою «відточити» методологічну основу дослідження, звернути увагу на використання сучасних методів наукового пошуку. Особливо це стосується оцінок подій останнього сторіччя.

Взагалі ж рецензована книга є помітною подією у краєзнавчій літературі і сприятиме більш глибокому та об'єктивному висвітленню історії Подільського краю. Книга буде цікавою для науковців та широкого кола читачів.

Григорчук П.С. ОСТАПОВЕЦ Т.Н., ОСТАПОВЕЦ А.С. СКВОЗЬ ЕПОХУ...ИСТОРИЯ СЕЛА КУПЧИНЦЫ ИЛЛИНЕЦКОГО РАЙОНА ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ. – К.: ДНПРО, 2012. – 256 с.

В книге, на базе архивных материалов, свидетельств очевидцев и участников событий, исследуется история одного из древнейших украинских сел. – Купчинцы Иллинецкого района Винницкой области.

Ключевые слова: Купчинцы, Винниччина, крестьяне, повседневная жизнь, советская власть, независимость.

Grigorchuk P.S., OSTAPOVETS T.N., OSTAPOVETS A.S. THROUGH EPOCH... HISTORY OF THE VILLAGE OF KUPCHYNYSI, ILLINTSI DISTRICT, VINNYTSIA REGION. – K.: DNIPRO, 2012. -256 p.

In this book, on the basis of archival materials, evidences of eye-witnesses and participants of the events, the history of one of the oldest ukrainian villages Kupchyntsi, Illintsi district, Vinnytsia region is investigated.

Key words: Kupchyntsi, Vinnychyna, peasants, everyday life, soviet power, independence.

І.М.Романюк, О.В.Зінько

ЗАГОРОДНІЙ І.М. ВТРАЧЕНІ ПОКОЛІННЯ. – ВІННИЦЯ: КОНСОЛЬ, 2012. – 848 С.

У статті прорецензована книга І.М.Загороднього про трагічні сторінки життя українського народу впродовж ХХ століття.

Ключові слова: український народ, репресії, більшовицький терор, спецслужби, незалежність.

Рецензована книга – це спроба переосмислення пройденого українським народом шляху впродовж минулого століття кадровим працівником органів державної безпеки Радянського Союзу і незалежної України, який мав доступ до архівних документів, що зберігались під грифом «таємно» та «цілком таємно». Автор за допомогою законів, нормативних актів, відомчих постанов, наказів, розпоряджень й інструкцій мав за мету розкрити механізми окремих трагічних подій у житті нашого народу, висловив власну думку з приводу відомих та невідомих антиукраїнських подій. Для того, щоб читачі могли самі оцінити події документи публікуються повністю, без інтерпретацій в розділі «Архівні документи». Особливу цінність мають фотодокументи.

ХХ століття для автора – це його життя. Тому переважно через власний досвід автор розкриває найбільш болісні, трагічні сторінки історії українського народу. На основі набутих знань викладає передумови й причини більшовицької революції, роздумує над можливими

альтернативними шляхами історичного розвитку Росії і України, про долю національних меншин, становище українців у західних районах України, специфіку формування чекістських органів в розділах «Україна на порозі червоного «Армагедону», «Замовлена революція».

Однією з причин жорстокості режиму, встановленого більшовиками, голодоморів, терору, репресій щодо свого народу Загородній І.М. вважає невисокий рівень освіти кадрового складу радянських спецслужб, серед якого перед Другою світовою війною лише 8% співробітників НКВД республіки мали вищу освіту, 29% - неповну середню, а всі інші лише початкову. Автор наводить факти про боротьбу з «ворогами» і неблагонадійними, на думку влади, в розділі «Державний тероризм». В результаті державного перевороту у жовтні 1917 року, на карті світу з'явилась нова модель держави – держави диктатури пролетаріату, політичний курс якої поєднував правові дії з державним терором, завдавши невиліковних ран українському народу, спричинивши незліченну кількість людських жертв і страждань.

В розділі «Червона інквізиція проти Церви» на значному фактичному матеріалі автор висвітлює роль спецслужб, «Союзу воєвничих безбожників» в боротьбі Радянської влади з церквою та релігією. Загородній І.М. зазначає, що Церква завжди була головним захисником, духовно-організуючим центром українського народу, оберегом національної самобутності українців, зміцнювала морально-етичні норми української спільноти, завжди мала величезний вплив. У результаті більшовицького воєвничого безбожництва в радянській Україні протягом 1917-1940 рр. було закрито 8 тисяч церков (приблизно 75-80% усіх храмів). Тисячі людей потрапляли до в'язниць за свої релігійні переконання. Значну кількість віруючих засуджували за політичними статтями. Боротьба з Церквою велась до самого розвалу СРСР.

Причини голоду, роль репресивних структур в його організації, трагічні наслідки автор аналізує в розділі «Голодомори як засіб боротьби з контрреволюцією». Він розкриває діяльність чекістських організацій щодо приборкання селян, комітетів бідноти і комітетів незаможних селян, партійних комітетів в організації хлібозаготівель. Автор робить висновок, що влада випробувала голод як ефективний засіб придушення антибільшовицького повстанського руху, яким було охоплено українське село. Україна пережила в ХХ ст. три голодомори 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 рр. і недорахувалася 13 мільйонів осіб. У кожного голодомору були свої причини, але всі вони були свідомо сплановані як залякувальний захід у радянських суспільно-політичних реформах і стали ланкою в низці інших репресивних акцій. Результати такої політики демонструють фотодокументи, які представлені у виданні.

Про крах ідеї світової пролетарської революції, яка в кінцевому випадку призвела до розпаду СРСР як штучного, неприродного витвору автор книги висвітлює в розділі «Ідея фікс». Загородній І.М. привертає увагу читачів на те, що й Друга світова війна була розв'язана двома диктаторами Сталіним та Гітлером саме через бажання панувати світом. В розділі подаються беззаперечні, на основі архівних матеріалів, докази чергової політичної авантюри ХХ ст., яка обійшлася Україні у 20 мільйонів людських життів, що становило 40% від загальних втрат СРСР. Не змінилися політичні пріоритети в період «холодної війни». Стає важливим експорт комуністичних ідей у країни Європи, Азії, Латинської Америки. Політика залякування, воєвничості продовжувалася й під лозунгом «мирного співіснування». Хвиля «світової революції» захопила й Афганістан. З 620 тисяч вояків афганської війни третина українці. А з 15 тисяч, які загинули, 5 тисяч українці, більша частина яких вихованці українського села. Генетичний фонд патріотів і лицарів, носіїв кращих національних рис і чеснот, на думку автора, зберігало та відтворювало саме українське село. Воно народжувало та виховувало фізично сильних та духовно багатих та щедрих, порядних еством та внутрішнім світом, достойних дітей, які чесно виконували свій обов'язок. Зрештою, ідея «світової революції» виснажила саму державу настільки, що її існування стало неможливим.

Після розвалу Радянського Союзу Україна, яка 350 років йшла до незалежності, отримала її мирним шляхом. Автор книги аналізує, чому від проголошення незалежності до наповнення її реальним змістом пролягає велика відстань в розділі «Посттоталітарна Україна. Загрози незалежності». Загородній І.М. прагне дати об'єктивну оцінку подіям і фактам, подає власні враження, авторську версію перспектив розвитку України як незалежної держави.

Ментальність українського народу є надзвичайно складною. Українці роками були з татарами, турками, литовцями, поляками, московітами, що буде даватися знаки на генетичному рівні не одному прийдешньому поколінню, особливо коли йдеться про формування національної свідомості. Українці мали багатівкову школу езуйтства, а також звичайної

зздорті. Українців недолюбили, а часом ненавиділи. На думку автора, українській еліті, для реалізації ідеї єдності, необхідно бути взірцем порядності, чесності й справедливості, щоб не повторилися трагедії, через які пройшло українське суспільство. Загородній Іван Максимович зазначає, що книга «Втрачені покоління» є даниною пам'яті предкам, мільйонам синів і дочок українського народу, що загинули в лихолітті буремного ХХ століття.

Таким чином, зазначена книга є цікавою, пошуково-дослідною роботою, яка написана на базі аналітичних інформативних матеріалів, що накопичувались у СБУ, а також документів органів влади, до яких автор мав доступ. Документальний супровід становить особливу цінність книги, бо частина з них взята безпосередньо з архівів. Це робить її привабливою як для широкого загалу, так і для дослідників радянського минулого.

Романюк І.М., Зинько Е.В. ЗАГОРОДНИЙ І.М. ПОТЕРЯННІ ПІКОЛЕННЯ. – ВИННИЦА, ТОВ «КОНСОЛЬ», 2012. – 848 с.

В статтє прорецензирвана книга І.М. Загородного о трагических страницах в жизни украинского народа на протяжении XX века.

Ключевые слова: украинский народ, репрессии, большевицкий террор, спецслужбы, независимость.

Romaniuk I, Zynko E., Zagorodny I. THE LOST GENERATION. - VINNITSA, LLC "CONSOLE", 2012. - 848 p.

The article reviewed the book of I.M. Zagorodnego about the tragic life of the Ukrainian people during the twentieth century.

Keywords: the Ukrainian people, the repressions, the Bolshevistic terror, special services, independence.

УДК 94(477) «17/19»

О.А. Мельничук

ВЕНГЕРСЬКА В.О. УКРАЇНСЬКІ ПРОЕКТИ ТА ПРОЦЕСИ НАЦІОТВОРЕННЯ В ІМПЕРІЯХ РОМАНОВИХ ТА ГАБСБУРГІВ (КІНЕЦЬ ХVІІІ–ПОЧАТОК ХХ СТ.). – ЖИТОМИР: ВИДАВНИЦТВО ПП ЄВЕНОК О.О., 2013. – 456 С.: ІЛ.

У статті прорецензовано монографію В.О. Венгерської, присвячену аналізу українських проектів та процесів націотворення в імперіях Романових та Габсбургів з кінця ХVІІІ до початку ХХ століття.

Ключові слова: етноцентричність, нація, націотворення, імперії.

Монографія присвячена одній із найбільш дискусійних проблем – націотворенню в умовах імперій. Подібне поєднання дослідження націй крізь імперську призму, ще не набуло значної популярності серед українських дослідників. Не викликає сумніву амбітність завдань, вирішити які в своїй монографії прагнула Венгерська В.О. Автор запропонувала спробу перегляду традиційної парадигми національного наративу, що презентує процес формування нації як перманентний та кумулятивний. У монографії автор різними шляхами намагається переглянути етноцентричну парадигму наявного домінуючого національного наративу і презентує багатовимірний, збалансований вигляд національних конструкцій в Україні, де націотворчий процес розглядається як процес або порядок культурних та політичних взаємодій різних національних проектів, як українського, так і інших.

Стартові умови для «створення українців» на початку 1990 – х рр. були доволі не простими – не лише через соціально-економічну кризу, яка не могла не позначитись на процесі формування громадянської нації, а також через низку культурних, ідеологічних, соціально-психологічних, політичних факторів, які виникли в результаті складної та суперечливої історії. Все це в комплексі не могло не позначитись на специфіці формування українського національного канону, однією із головних рис якого виступає етноцентричність. В переважній більшості сучасних розвідок, як правило, головним об'єктом досліджень є «своя» нація. Інші, якщо не ігноруються цілком, представлені мінімально, як історичне тло, або ж в якості «чужого», цілком ворожого. Не менш характерною рисою національного канону залишається лінійність та абсолютизація неперервності власної нації. В рецензованій роботі здійснена